

جایگاه والدین و کفتمان، و حرور تفاسیر فقه شیعه

(تفاسیر قبیان، مجمع البیان و المیزان)

غلامرضا نکمیت

سرشناسه	: نکته، غلامرضا، ۱۳۳۵-
عنوان قراردادی	: التبیان فی تفسیر القرآن. برگزیده. شرح مجمع البیان فی تفسیر القرآن. برگزیده. شرح المیزان فی تفسیر القرآن. برگزیده. شرح
عنوان و نام پدیدآور	: جایگاه والدین و گفتمان وحی در تفاسیر فقه شیعه (تفاسیر تبیان، مجمع البیان و المیزان)/ غلامرضا نکته.
مشخصات نشر	: نشر کیسان، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	: ۱۶۱ص.
شابک	: ۳۰۰۰۰ ریال: ۹-۱-۹۶۱۴۴-۹۶۲۲-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: والدین و کودک (فقه) -- جنبه‌های قرآنی
موضوع	: Parent and child (Islamic law) -- Qur'anic teaching
موضوع	: طوسی، محمدبن حسن، ۲۸۵ - ۴۶۰ ق. التبیان فی تفسیر القرآن -- نقد و تفسیر
موضوع	: طبرسی، فضل بن حسن، ۴۶۸ - ۵۴۸ ق. مجمع البیان فی تفسیر القرآن -- نقد و تفسیر.
موضوع	: طباطبائی، محمدحسین، ۱۲۸۱ - ۱۳۶۰. المیزان فی تفسیر القرآن -- نقد و تفسیر
موضوع	: تفاسیر شیعه -- قرن ۵ ق.
موضوع	: th century۱۱ Qur'an -- Shiite hermeneutics --
موضوع	: تفاسیر شیعه -- قرن ۶ ق.
موضوع	: th century۱۲ Qur'an -- Shiite hermeneutics --
موضوع	: تفاسیر شیعه -- قرن ۱۳ ق.
موضوع	: th century۲۰ Qur'an -- Shiite hermeneutics --
شناسه افزوده	: طوسی، محمد بن حسن، ۲۸۵ - ۴۶۰ ق. التبیان فی تفسیر القرآن. شرح
شناسه افزوده	: طبرسی، فضل بن حسن، ۴۶۸ - ۵۴۸ ق. مجمع البیان فی تفسیر القرآن. شرح.
شناسه افزوده	: طباطبائی، محمدحسین، ۱۲۸۱ - ۱۳۶۰. المیزان فی تفسیر القرآن. شرح
رده بندی کنگره	: BP۱۰۴
رده بندی دیویی	: ۲۹۷/۱۵۹
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۸۷۱۷۰۹

جایگاه والدین و گفتمان وحی در تفاسیر فقه شیعه (تفاسیر تبیان، مجمع البیان و المیزان)

نام مؤلف : غلامرضا نکته
گردآورنده : صدیقه قلیان
ناشر : کیسان
ویراسته : وزیری
چاپ : پیشگام
نوبت چاپ : اول/ ۱۳۹۸
شمارگان : ۱۰۰۰ نسخه
قیمت : ۳۰۰۰۰ تومان
شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۹۶۱۴۴-۹-۱

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
پیشگفتار:	۱
مقدمه:	۵
فصل اول: بین خانواده	۷
خانواده	۷
مراحل تحول خیرات	۱۰
پدر	۱۶
مادر	۱۸
احترام	۲۱
فصل دوم: خانواده از دیدگاه اسلام و اندیشمندان اسلامی	۲۵
خانواده از دیدگاه اسلام	۲۵
سیر تاریخی مباحث خانواده از دیدگاه اسلام	۲۷
ابن سینا	۲۸
غزالی	۳۰
خواجه نصیرالدین طوسی	۳۱
فیض کاشانی	۳۲
علامه طباطبایی	۳۲
شهید مطهری	۳۴
فصل سوم: مبانی نظری - روان‌شناختی ارتباط والدین و فرزندان	۳۷
الف. نگرش	۳۷

ب. دل‌بستگی	۴۱
ج. همدلی	۴۴
د. ابراز عواطف مثبت	۴۷
هـ. ارتباط غیر کلامی	۵۱
و. پذیرش غیرمشروط	۵۳
الگوی خانواده برتر در قرآن و روایت	۵۴

فصل چهارم: جایگاه تفسیر و معرفی اجمالی تفاسیر مورد مطالعه ۶۳

ریشه لغوی تفسیر	۶۳
ارزش علم تفسیر	۶۴
لزوم یادگیری تفسیر	۶۶
تفسیر المیزان	۶۸
ساختار کتاب	۶۹
گزارش محتوا	۶۹
شیوه تفسیری علامه طباطبائی	۷۰
ویژگی‌های تفسیر المیزان	۷۱
وضعیت کتاب	۷۴
مجمع‌البیان	۷۴
مبانی تفسیری مجمع‌البیان	۷۶
منابع تفسیری مجمع‌البیان	۸۵
تفسیر التبیان	۸۷

فصل پنجم: گفتمان وحی درباره والدین از منظر تفاسیر شیعه ۹۷

مبانی نظری	۹۷
پدر در خانواده	۹۸
مادر در خانواده	۹۹
پدر و مادر از دیدگاه برخی از ادیان و آیین‌های مذهبی پیشین	۱۰۱

۱۰۱	پدر و مادر در تورات و انجیل
۱۰۲	صله و قطع رحم در تلمود
۱۰۴	تعالیم کنفوسیوس حکیم
۱۰۵	مقام مادر در دیگر ادیان
۱۰۷	نیکی به پدر و مادر در دین مبین اسلام
۱۰۹	اوامر والدین و تکلیف فرزندان
۱۱۵	مقام مادر در اسلام
۱۱۵	از دیدگاه آن کریم
۱۱۷	سنت رسول الله (صلی الله علیه و آله)
۱۱۸	سیره و گفتار امامان - سوه (علیهم السلام)
۱۱۹	احترام پدر در اسلام
۱۲۴	نیکی به پدر نزد ائمه (ع) (۲)
۱۲۶	آثار نیکی به پدر و مادر
۱۲۶	الف) آثار دنیوی
۱۲۶	طول عمر
۱۲۷	اجابت دعای والدین در حق فرزندان
۱۲۸	ب) آثار اخروی
۱۲۸	آسان شدن مرگ
۱۲۸	دریافت پاداش زیاد
۱۲۹	مغفرت حق
۱۳۰	وصول به بهشت
۱۳۱	هم‌نشینی با نیکان
۱۳۱	مهم‌ترین واجبات بعد از توحید
۱۳۴	حق والدین، حق الله
۱۳۵	لزوم ادب
۱۳۶	آرزوی پدر و مادر شدن، آرزوی هر انسان

۱۳۸		حدود اطاعت از پدر و مادر در اسلام
۱۳۹		شکر گذاری نسبت به پدر و مادر
۱۴۰		آدابی چند درباره رفتار با پدر و مادر
۱۴۳		بررسی آیات توصیه شده در تفاسیر فقه شیعه
۱۴۳		مجمع البیان
۱۵۰		المیزان
۱۵۹		منابع و مأخذ

www.ketab.ir

پیشگفتار:

حمد و سپاس، آفریدگاری را سزااست که جهان آفرینش را هماهنگ با احتیاجات و نیازهای انسان‌ها به آن داده و با تدبیر حکیمانه خود، آن را تنظیم نموده است. درود و تحیات بی‌پایان به بزرگ‌ترین معلم و مربی عالم بشریت، رسول معظم و پیامبر گرامی اسلام، حضرت محمد صلی الله علیه و آله که با وحی الهی و کتاب آسمانی، انسان‌ها را هدایت کرد و به صراط مستقیم فراخواند و با فرهنگ غنی اسلامی آشنا نمود؛ و درود بی‌پایان بر ائمه هدی و امامان برحق علیهم السلام که همواره توجه جامعه بشری را به احکام همیشه جاوید متعالی اسلام معطوف ساخت و در تمام عصرها مردم را با زندگی دنیوی و اخروی اصیل اسلام آشنا نموده‌اند.

موضوع مقام والدین و حقوق آنان، از دیرباز مورد توجه پیشوایان علم و دین بوده و در این زمینه، مباحث زیادی از سوی علما و دانشمندان هر دوره به رشته تحریر درآمده است. یکی از مهم‌ترین اصول اخلاقی در مکتب اسلام، احترام به پدر و مادر است؛ آیات و روایات تأکید فراوان در این باره دارند جالب این است که در موارد بسیار بعد از توحید و یکتاپرستی بدون فاصله احسان به این دو نهاد ارزشمند عالم خلقت را مطرح می‌کنند، آری این‌گونه بیانات آن‌هم از قادر حکیم علی الاطلاق و رسول گرامی‌اش و ائمه هدی (ع) خود بیانگر اهمیت آن است. عواطف انسانی و حق‌شناسی دو مسئله ارزشمندی است که برای

رعایت احترام به والدین کافی است ولی از آن جهت که در مکتب اسلام عزیز روی مسائل که عقل در آن استقلال دارد و عاطفه هم آن را درمی یابد به عنوان تأکید حکم دارد و سکوت را ناروا می داند و در مسئله احترام والدین تأکیدات دارد که در جای دیگر کمتر دیده می شود.

عواطف انسانی و حق شناسی دو مسئله ارزشمندی است که برای رعایت احترام به والدین کافی است ولی از آن جهت که در مکتب اسلام عزیز روی مسائل که عقل در آن استقلال دارد و عاطفه هم آن را درمی یابد به عنوان تأکید حکم دارد و سکوت را ناروا می داند و در مسئله احترام والدین تأکیدات دارد که در جای دیگر کمتر دیده می شود. در قرآن کریم سوره لقمان این آیه را می یابیم: «ان جاهدک علی ان تشرک بی ما لیس لک به علم فلا تطعهما و صاحبهما فی الدنیا مع یرئأ» در این آیه شریفه توصیه می کند حتی اگر پدر و مادر کافر باشند احترام آنها لازم است. امام صادق علیه السلام می فرماید: «لو علم الله شیئاً هو ادنی من اف لهنی عنه و هو من ادنی البوق ان بنظر الرجل الی والدیه فیحد نظر الیهما» اگر چیزی کمتر از اف وجود داشت خداوند از آن بول می کرد اف کمترین اظهار ناراحتی است و این حداقل مخالفت و بی احترامی نسبت به پدر و مادر است و این جمله نظر تند و غضب آلود به آنها است. بدین ترتیب با توجه به اینکه ایمان و جیدی تا این حد جایگاه والدین و احترام به آنان را بالا دانسته اند، پژوهش حاضر به تبیین گفتمان وحی در مورد والدین می پردازد.

در مکتب اسلام در مجموع باید و نبایدها، مجموعه ای از حقوق بیان شده که از آن به عنوان حقوق خدا بر انسان و حقوق والدین (پدر و مادر) بر انسان یاد می شود. یکی از دقیق ترین مسائلی که اسلام به آن پرداخته، تقابل این دو حق است. نحوه تعامل این دو حق، باعث بحث های فراوانی می شود که البته این بحث در بررسی و تأمل در مسئله حقوق

پدر و مادر بر فرزند و وظیفه‌ای که فرزند نسبت به والدین دارد، اجتناب‌ناپذیر خواهد بود. اثر حاضر پژوهشی است در باب گفتمان وحی در مسئله والدین با تأکید بر تفاسیر فقه شیعه که با تمرکز در مطالعات مختلف در رابطه با مسائلی که حول محور والدین و نحوه اهمیت دادن به پدر و مادر در اسلام و سایر ادیان آسمانی انجام شده است. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد در اسلام و سایر ادیان و کتب آسمانی مسئله والدین بعد از مسئله توحید مهم‌ترین تکلیف برای مؤمنان مورد توجه قرار گرفته است. این موضوع نه تنها در اسلام و بگر ادیان آسمانی بلکه در تمامی آموزه‌های انسانی به عنوان یکی از مهم‌ترین و تأثیرگذارترین مسائل در حوضه روابط بشری مورد تأکید قرار گرفته است. لازم به ذکر است که تکیه مطالب بر تفسیر مشهور شیعه؛ المیزان، مجمع‌البیان و تبیان خواهد بود.